

Політика та ідеологія

Поняття «ідеологія» (як вчення про ідеї) ввів у філософський обіг французький вчений *Дестют де Трасі* (1754-1836). Він тлумачив ідеологію як науку про людське мислення та суспільні ідеї, яка повинна знайти пояснення у світосприйнятті та явищах свідомості через засади етики, моралі, політики. З часів Великої Французької революції ідеологію розглядають як реальну силу, яка відіграє важливу роль у житті людини і суспільства. Американський учений Т. Парсонс відзначав здатність ідеології згуртовувати людей, а Д. Белл вважав, що ідеологія поєднує різні види емоційної енергії та спрямовує їх у політику.

Ідеологія — система поглядів, ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, класів, товариств, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності і один до одного, соціальні проблеми і конфлікти, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин.

Жодна влада не обходиться без ідеології, яка надає їй доцільного характеру, орієнтуючи громадян на:

- певну систему цінностей;
- норми поведінки;
- відповідний спосіб життя.

Таким чином, ідеологія намагається поєднати, інтегрувати суспільство, створивши широку основу для влади правлячих еліт.

Відрізняючись від усіх інших, політична ідеологія утворює стержень ідеологічної системи. Політична ідеологія виникає із суспільної потреби в регулюванні корінних інтересів кожного класу і соціальної групи з інтересами інших класів і соціальних груп з точки зору їх боротьби за державну владу або інші форми участі в справах держави.

Політична ідеологія - це систематизована сукупність ідейних поглядів, що виражають чи захищають інтереси певної соціальної групи.

Відносини політики і ідеології визначаються специфічними особливостями, які властиві їм і які зближують їх. Обидві вони представляють собою явище свідомості, яка спирається на матеріальну та економічну основу суспільства, а також на її культурні й духовні основи. І політика, і ідеологія універсальні, тобто спроможні охоплювати найрізноманітніші сфери мислення, діяльності, поведінки і визначити їх. напрямом (образ мислення, особливі інтереси), цілі і засоби. Ідеологія вказує на політичну систему ідеалів і цінностей, до яких та повинна прагнути.

Будь-яка ідеологія носить політичний характер, але поняття "політична ідеологія" застосовується у специфічному змісті - як сукупність поглядів соціальних груп на політичне влаштування суспільства, на місце політики в суспільному житті. Політична ідеологія обґрунтовує домагання суспільних груп на владу або її використання і тому передбачає певну стратегію дій. Воно конкретизується в програмних документах, в заявах різноманітних політичних сил, отримуючи чіткість, напрямом на конкретні ситуації, владні механізми.

Політична ідеологія виконує ряд функцій:

- легітимізація влади правлячих сил або право на владу опозиції;
- артикуляція інтересів груп і верств суспільства, виявлення існуючих в суспільстві інтересів і формулювання відповідних їм вимог, переносючи їх у відповідну практику;
- мобілізація та інтеграція громадян;
- функція вираження і захисту інтересів окремої соціальної групи виражається в тому, що політичні ідеології можуть виникати на базі інтересів будь-якої соціальної групи і покликані протиставити цей інтерес іншим групам.

Будь-яка політична ідеологія намагається натиснути інші ідеології, заявити про своє велике призначення, змінити світ й використовувати все для реалізації пропонуваної ідеї. Запропонована конкретною ідеологією, інтерпретація потребує приверженості з боку її прибічників цінностями й нормами, які вона культивує.

Політика і ідеологія проникають у всі сфери суспільного життя, але вони й поєднуються одна з одною. При цьому будь-який дефіцит політики, будь-яка її слабкість, політичний вакуум, нестача політичних ідей і рішень негайно заміщаються ідеологією. Ідеологія здатна і витиснути політику, і підкорити її собі, особливо, коли ідеологізація політики стимулюється будь-якими зовнішніми подіями (загрозою ззовні) або внутрішніми обставинами (розлад в економіці), у соціальній сфері та ін.

Основні політично-ідеологічні доктрини сучасності:

- *консерватизм* (неоконсерватизм) - політична доктрина, яка зорієнтована на збереження і підтримання існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад;
- *лібералізм* (неолібералізм) - політична та ідеологічна течія, що об'єднує прихильників парламентського ладу, вільного підприємництва та демократичних свобод і обмежує сфери діяльності держави;
- *соціал-демократія* (реформізм) - ідеологічна й політична течія, яка виступає за здійснення ідей соціалізму в усіх сферах суспільного життя; важлива складова політики лівих сил сучасності, передусім Західної Європи.;
- *соціалізм* - вчення і теорії, які стверджують ідеал суспільного устрою, заснованого на суспільній власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ і духовних цінностей залежно від затраченої праці, на основі соціально забезпеченої свободи особистості;
- *комунізм* (марксизм-ленінізм) - політична ідеологія, що передбачає влаштування суспільства на основі принципів колективізму, соціальної рівності та соціальної справедливості. Внаслідок недостатньо високого рівня розвитку продуктивних сил розподіл здійснюється за працею ;
- *анархізм* - суспільно-політична течія, що прагне до максимально можливого визволення особистості, виступає за негайне знищення всякої

державної влади шляхом стихійного бунту мас і створення федерації дрібних автономних асоціацій виробників і споживачів ;

- *фашизм* (неофашизм) - ідейно-політична течія, що сформувалася на основі синтезу сутності нації як вічної та найвищої реальності і догматизованого принципу соціальної справедливості.